

POLICY BRIEF

Kuvat: Erkki Oksanen

Metsätalouden kannustinjärjestelmää muutettava

- suometsien hoidon ympäristövaikutukset huomioitava paremmin

Nykyinen kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (KEMERA) on suunnattu tukemaan puuntuotantoa ja ympäristötavoitteiden edistämiseen käytetty rahoitus on suhteellisen pieni. Järjestelmä sisältää myös ympäristön kannalta haitallisia tukia.

Voimassa olevan kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (KEMERA) tukien tavoitteita ovat metsien kasvun lisäämisen ohella muun muassa ekologinen kestävyys, vesistökuormituksen hillitseminen ja monimuotoisuuden turvaaminen. Monitieteinen tutkijaryhmä arvioi nykyisen rahoitusjärjestelmän ympäristövaikutuksia suometsissä (Heiskanen ym. 2020). Arvioinnin perusteella KEMERA-tuet eivät ohjaa

suometsien ilmastokestävään käyttöön ja osa tuista on ympäristölle haitallisia. Ympäristötavoitteisiin keskittyvä rahoitusosuus on pieni.

KEMERA-tukijärjestelmää ollaan parhaillaan uudistamassa ja sitä tulee muuttaa tukemaan suometsien ekologisesti kestävää hoitoa ja käyttöä nykyistä paremmin.

Politiikkasuositukset

- Ympäristölle haitallisista tuista on luovuttava ja rahoitusta on ohjattava niille tukimuodoille, joilla on positiivisia ympäristövaikutuksia.
- Ympäristölle haitallisten tukien tilalle on kehitettävä tukia ja oikeudellista sääntelyä, joiden tavoitteena on myös suometsien hiilinielun vahvistaminen, ja erityisesti soiden maaperän hiilivarastojen suojeleminen.
- Tuki kunnostusajituksille suometsissä tulisi pääosin poistaa, koska soiden kunnostusajitukset aiheuttavat lisääntyviä ilmasto- ja vesistö päästöjä sekä heikentävät suoluonnon monimuotoisuutta.
- Suometsille sovellettavissa olevia tukia on uudistettava siten, että ne kannustaisivat jatkuvapeitteiseen metsänhoitoon sellaisilla turvemaidella, joilla päätehakkuu ja kunnostusajitus johtaa ilmasto- ja vesistökuormituksen kasvuun.
- Tuki suometsien puutuhkalannoitukselle on usein perusteltua. Sitä ei kuitenkaan tule myöntää vähäpuustoisiksi tai märiksi jääneille eikä uudelleen vettyneille soille.
- Metsäluonnon hoitohankkeiden tukea tulee lisätä selvästi ja suunnata entistä enemmän soiden aktiiviseen ennallistamiseen.

SUOMI PYRKII HIILINEUTRAALIUTEEN VUOTEEN 2035 MENNESSÄ JA TAVOITTELEE HALLITUSOHJELMASSA HIILENSIDONNAN VAHVISTAMISTA MAANKÄYTÖSEKTORILLA.

LUE LISÄÄ:

Heiskanen, M., Bergström, I., Kosenius A.-K., Laakso, T., Lindholm, T., Mattsson, T., Mäkipää, R., Nieminen, M., Ojanen, P., Rankinen, K., Tolvanen, A., Viitala, E.-J. & Peltoniemi, M. 2020. Suometsien hoidon tuet ja niiden ilmasto-, vesistö- ja biodiversiteettivaikutukset - Kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (Kemera-lain) mukaisten tukien tarkastelu. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 27/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 81 s
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-953-8>

Kuva: Erkki Oksanen

Metsätalouden ympäristövaikutukset erilaisia turvemailla kuin kivennäismailla

Ojitettujen suometsien maaperästä syntyy hiilidioksidipäästöjä turpeen hajotessa. Päästöt ovat sitä suurempia, mitä syvemmillä vedenpinta on. Nykyisin Suomen metsätalouksikäytössä olevien ojitettujen turvemaametsien maaperän arvioidaan tuottavan noin 7 miljoonan tonnin hiilidioksidiekvivalentin suuruiset päästöt vuosittain. Näitä päästöjä voidaan hillitä pitämällä vedenpinta niin korkealla kuin se metsänkasvatuksen merkittävästi kärsimättä voidaan pitää. Keinoja tähän ovat esimerkiksi kunnostusojitusten rajaaminen vain välttämättömiin tilanteisiin, ojien kasvivyvyyden pitäminen matalana ja jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen siirtyminen.

Viimeaikaiset tutkimukset ovat muuttaneet käsitystä metsätalouden vaikutuksesta vesistökuormitukseen. Suometsien uudis- ja kunnostusojituksen osuus ihmistoiminnan aiheuttamasta vesistökuormituksesta on aikaisempia laskelmia huomattavasti suurempi ja pitkäkestoisempi. Ojitus muuttaa myös merkittävästi suoluontoa ja kunnostusojitus jatkaa tätä kehitystä. Puolet (54 %) kaikista suoluontotyypeistä on luokiteltu uhanalaiseksi ensisijaisesti ojituksista, kunnostusojituksista ja niiden etävaikutuksista johtuen.

Kestävän metsätalouden tukijärjestelmä KEMERA

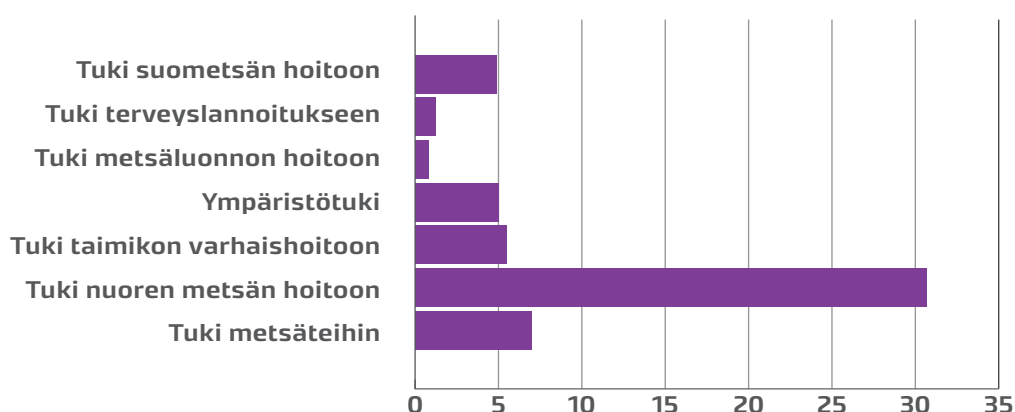
NYKYINEN TUKIJÄRJESTELMÄ

- Tuki on harkinnanvarainen ja pääosin tarkoitettu yksityisille maanomistajille
- Suomen metsäkeskus myöntää, maksaa tuen ja valvoo sen käyttöä
- Tukea on myönnetty vuosittain 45 000 metsänomistajalle noin 55 miljoonaa euroa.
- Tuettuja toimia ovat olleet taimikon varhaishoito, nuoren metsän ja suometsän hoito, metsän terveystarvehoito, pienpuun kerääminen, metsätiet ja metsäluonnon hoitohankkeet. Lisäksi on maksettu ympäristötukea.

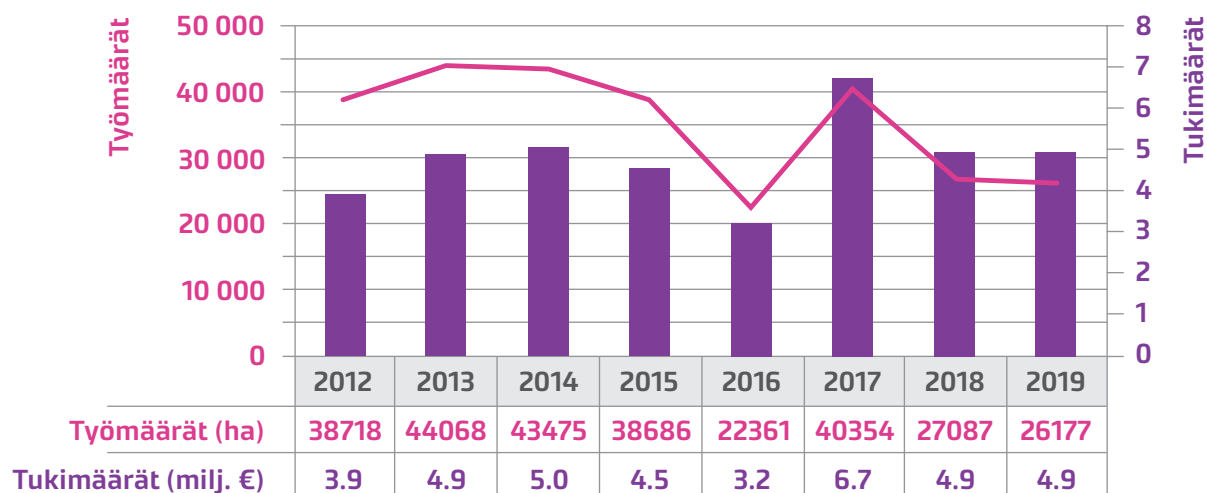
Kaikkia KEMERA-tukia voidaan myöntää suometsille. Tukea suometsän hoitoon voi saada kunnostusojitukseen, vesiensuojelutoimenpiteisiin ja kunnostusojitukseen liittyvien piennarten tekemiseen. Metsäluonnon hoitohankkeiden tuki voi sisältää mm. suon ennallistamiseen tähtääviä töitä.

Myönnettyistä tuista suurin osa on suunnattu puuntuotannon edistämiseen taimikon varhaishoidon ja nuoren metsän hoidon tukina.

KEMERA -tukimäärät (milj. eur) työlajeittain vuonna 2019

Suometsän hoidon tuki- ja työmäärät vuosina 2012-2019

KESTÄVÄN METSÄTALouden TUKIJÄRJESTELMÄN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSIA SUOMETSISSÄ

ILMASTOVAIKUTUKSET

Metsätaloustyössä olevien ojitettujen suometsien turvekerroksen hiilidioksidipäästöt ovat sitä suuremmat mitä paksumpi turvekerros pidetään hapellisenä ojituksen avulla. Taimikon varhaishoito ja nuoren metsän hoito liittyvät uudistushakkuihin perustuvaan metsänkasvatukseen, jossa metsä kiertoajan päättyessä uudistetaan tasarakenteiseksi taimikoksi. Suometsissä taimikon perustaminen avohakkuun jälkeen edellyttää vesitaloudesta huolehtimista kunnostusojituksin tai esimerkiksi ojitusmätästyksin, mikä lisää turpeen hiilidioksidipäästöjä.

Voimassa oleva rahoituslaki ohjaa ympäristön kannalta epäsuotuisan metsänkasvatusmenetelmän valintaan suometsissä. Vedenpinnan laskiessa kunnostusojitusten vaikutuksesta maaperän hiilidioksidipäästö kasvaa, koska hapellinen turvekerros, jossa turve hajoaa nopeasti, ulottuu entistä syvemmälle. Hiilidioksidipäästö on rehevällä kasvupaikalla suurempi kuin karulla.

RATKAISU

Ilmastovaikutuksien minimoimiseksi suometsien vedenpinta pidetään niin korkealla kuin se metsänkasvatuksen merkittävästi kärsimättä voidaan pitää rajaamalla kunnostusojitukset välttämättömiin tilanteisiin, pitämällä ojien syvyydet matalina ja siirtymällä jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen.

VESISTÖVAIKUTUKSET

Kunnostusojitus on vesistöjen kannalta nykyisistä metsätalouden toimenpiteistä haitallisin. Se lisää eroosiota ja kiintoaineen sekä siihen sitoutuneiden partikkelimaisten aineiden huuhtoumia.

Kunnostusojitus voi vesistöjen kannalta olla haitallista myös samasta syystä kuin ilmastopäästöjen näkökul-

masta eli siksi, että se ylläpitää ja voimistaa turpeen hajotusta. Viime vuosina havaittu ojituksen aiemmin arvioitua selvästi pidempiaikainen ja pysyväluonteinen vesistöjen ravinnekuormitusvaikutus voi selittyä juuri sillä, että turpeen hajotus on lisääntynyt.

RATKAISU

Vältetään toimenpiteitä, kuten avohakkuita, ojituksia ja kunnostusojituksia, joiden takia pohjavedenpinta vaihtelee rajusti tai laskee syvälle ja käynnistää turpeen hajotuksen. Käytetään tehokkaimpia vesiensuojeluratkaisuja ja kiinnitetään huomiota vesien ohjaamiseen sellaisille alueille, joissa lisäkuormituksesta ei ole haittaa.

VAIKUTUKSET LUONNON MONIMUOTOISUUDELLE

Kunnostusojitukset heikentävät suoluonnon monimuotoisuutta jatkaen siten uudistusojitusten myötä jo käynnistynyttä kehitystä. Ojitusten kuivattava vaikutus ulottuu myös lähialueiden ojittamattomien soiden vesitalouteen ja voi olla jopa voimakkaampi ojittamattomalla suoalueella kuin itse ojitusalalla. Vanhojen ojitusten sekä kunnostus- ja täydennysojitusten vaikutusten arvioidaan olevan tulevaisuudessa merkittävin uhka suotyypeille ja soiden luontotyyppiyhdistelmille.

RATKAISU

Heikkotuottoiset suot ennallistetaan tai jätetään palautumaan vesitalouden ja suolajiston elinolosuhteiden palauttamiseksi.

Kestävä luonnonvaratalous yhteiskunnassa

Kirjoittajat

KATI BERNINGER, tutkimusjohtaja, Tyrsky-Konsultointi Oy, etunimi.sukunimi@tyrskyconsulting.fi
MARKO HEISKANEN, tutkija, Suomen ympäristökeskus, etunimi.sukunimi@ymparisto.fi
TERO LAAKSO, tutkija, Itä-Suomen yliopisto, etunimi.sukunimi@uef.fi
TUIJA MATTSSON, erikoistutkija, Suomen ympäristökeskus, etunimi.sukunimi@ymparisto.fi
RAISA MÄKIPÄÄ, tutkimusprofessori, Luonnonvarakeskus, etunimi.sukunimi@luke.fi
PAAVO OJANEN, yliopistotutkija, Helsingin yliopisto, etunimi.sukunimi@helsinki.fi
MINNA PEKKONEN, suunnittelija, Suomen ympäristökeskus, etunimi.sukunimi@ymparisto.fi
ANNE TOLVANEN, professori, Luonnonvarakeskus, etunimi.sukunimi@luke.fi
ESA-JUSSI VIITALA, erikoistutkija, Luonnonvarakeskus, etunimi.sukunimi@luke.fi
MIKKO PELTONIEMI, johtava tutkija, Luonnonvarakeskus, etunimi.sukunimi@luke.fi

ISSN 2343-4252

ISBN 978-952-326-955-2 (ONLINE)

ISBN 978-952-326-954-5 (PRINT)

[HTTP://URN.FI/URN:ISBN:978-952-326-955-2](http://URN.FI/URN:ISBN:978-952-326-955-2)